

Науковий аналіз здобутків у галузі методичного забезпечення фахової підготовки майбутніх педагогів-музикантів

Удосконалення професійної підготовки майбутнього педагога-музиканта є одним із найактуальніших завдань сучасної музично-педагогічної освіти, а питання щодо методичного забезпечення і сьогодні залишаються недостатньо розробленими. Особливо гостро постає проблема в оновленні навчально-методичної бази для забезпечення ефективної підготовки майбутніх фахівців музичного мистецтва. У статті аналізуються здобутки науковців та педагогів у галузі методичного забезпечення підготовки майбутніх фахівців; розкрито їх вплив на розвиток теорії та методики музично-педагогічної освіти; висвітлено напрямки науково-методичних досліджень проблем формування особистості майбутнього педагога-музиканта; показано нові концептуальні підходи до професійної підготовки майбутніх фахівців.

Ключові слова: методичне забезпечення; музично-педагогічна освіта; науково-педагогічне дослідження; професійна підготовка; майбутній учитель музичного мистецтва.

Для будови дієвих механізмів у галузі професійної освіти майбутнього педагога-музиканта слід свідомо аналізувати й узагальнювати передовий досвід вітчизняних педагогів та їх наукових розвідок. Пошук нових концепцій у системі музично-педагогічної освіти неможливий без аналізу як позитивних, так і негативних ознак попереднього розвитку музичної галузі. Вагоме значення в означеному аспекті набувають дослідження другої половини ХХ – початку ХХІ століть, оскільки саме тоді в Україні відбувалося становлення музично-педагогічної освіти як нової самостійної системи.

Проблемам розвитку музично-педагогічної освіти Україні цього періоду присвячено праці В. Галузинського, Г. Падалки, О. Ростовського, О. Щолокової, Ю. Юцевича та ін.; історію розвитку музично-педагогічних факультетів та музичної освіти досліджували С. Горбенко, Н. Гуральник, Г. Ніколаї, О. Михайличенко, О. Олексюк, Т. Танько, В. Черкасов. На зламі тисячоліть з'являються роботи В. Кузьмічової, О. Овчарук, Л. Проців, Г. Святненко, О. Ткаченко, О. Цвігун, у яких висвітлюються окремі історичні періоди розвитку музичної галузі у різних регіонах України. Окремим видам підготовки майбутніх педагогів-музикантів присвячені дисертаційні дослідження І. Боднарук, Л. Василенко, Н. Згурської, Л. Гусейнової, А. Козир, В. Крицького, Ю. Локаревої, І. Малашевської, М. Михаськової, Н. Мозгальнової, В. Орлова, Т. Пляченко, Я. Сверлюка, А. Скопич, Т. Ткаченко, Н. Цюлюпи, О. Щербініної, Т. Юник та ін. Дослідження цих науковців набувають великого значення не тільки для теорії, а й для практики музично-педагогічної освіти.

Мета статті полягає в аналізі здобутків проблем музично-педагогічної освіти, визначенні впливу на методичне забезпечення фахової підготовки вчителів мистецької галузі.

Сутність поняття «музично-педагогічна освіта», яке використовується у науковому просторі та практичній діяльності, на сьогодні ще не набуло остаточного тлумачення. Сам термін «музично-педагогічна освіта» почав широко розповсюджуватись в останній третині ХХ ст. Його поява була пов'язана з організацією у структурі педагогічних інститутів музично-педагогічних факультетів, на яких почали готувати учителів музики. Так, О. Ростовський визначає «музично-педагогічну освіту» як «процес і результат духовно-практичного осягнення перетворюючих і гуманістичних функцій музики, спрямований на розвиток особистості майбутнього вчителя в усьому багатстві виявів її ціннісних ставлень до явищ художньо-естетичної культури, до суспільства в цілому» [7]. У дослідженні В. Черкасова це поняття розглядається в аспекті діяльності музично-педагогічних факультетів і тлумачиться як процес і результат підготовки на означених факультетах особистості майбутнього вчителя, який володіє сучасними педагогічними технологіями, загальнонауковими, психолого-педагогічними та спеціальними знаннями, вміннями і навичками, що допомагають реалізувати свій творчий потенціал засобами педагогічної, науково-дослідної та музично-просвітницької діяльності, для формування духовної культури молоді на основі ціннісних орієнтирів, набутих суспільством [11].

Дослідженням процесу музично-педагогічної освіти на різних етапах її становлення опікувалися вітчизняні вчені та педагоги. Одним із таких є *О. Ростовський*, який зробив вагомий внесок у вивчення історії вітчизняної та західноєвропейської музичної педагогіки. Досліджуючи розвиток музично-педагогічної освіти, науковець запропонував сталу систему періодизації, в основу якої покладені концептуальні підходи сучасних дослідників історії педагогіки. У навчальному посібнику «Теорія і методика музичної освіти» [7], автором узагальнено здобутки музичної педагогіки від античності до сьогодення, презентовано провідні педагогічні ідеї зарубіжних та українських педагогів-музикантів, обґрунтовано методологічні й методичні проблеми музичної освіти, теоретико-методичні основи музичної освіти учнів, методику проведення уроків музики, організації слухання музики, організації музичного сприймання, навчання співу та засвоєння музичних знань, взаємозв'язку різних видів мистецтва в загальноосвітніх навчальних закладах.

Автором відзначено нерівномірний розвиток музичної педагогіки у царині шкільної музичної освіти і професійної підготовки майбутніх учителів. Якщо шкільна музична педагогіка динамічно розвивалась у гострих дискусіях навколо нових ідей і світових тенденцій, то подібного реформування музично-педагогічної освіти не спостерігалось. Здебільшого вона розвивалась традиційними шляхами, внаслідок чого став дедалі помітнішим розрив між потребами шкільної практики й усталеною системою підготовки майбутніх педагогів-музикантів. Аналізуючи стан викладання музичного мистецтва з позицій тих перетворень, які здійснюються у сучасній школі, автор робить висновок, що частина майбутніх фахівців поки що не готова реалізувати реформаторські ідеї у повному обсязі, що потрібна значна методична робота, спрямована на підвищення фахового рівня музично-освітньої діяльності вчителів. Сучасній школі потрібен учитель нового типу, який володіє високою професійною культурою, фаховою компетентністю, здатний об'єктивно й всебічно осмислювати педагогічні явища і факти, критично оцінювати і творчо перетворювати педагогічну дійсність [7].

Ґрунтовним дослідженням з теорії і методики викладання мистецьких дисциплін стала монографія *Г.Падалки* «Педагогіка мистецтва», де висвітлено теоретико-практичні підходи до удосконалення музично-педагогічної освіти; визначено методологічні засади, принципи, педагогічні умови та методи викладання музичних дисциплін в процесі педагогічної освіти; розкрито питання цілісності навчального процесу [6]. У авторському посібнику «Музична педагогіка» обґрунтовано естетичні засади та педагогічна спрямованість музичного навчання майбутніх учителів музичного мистецтва; питання виховання творчого ставлення до професійної діяльності музиканта, шляхи стимулювання його творчої активності. Приділяється увага концепції національної музично-педагогічної освіти для удосконалення фахової підготовки педагога-музиканта.

Комплексним висвітленням процесу становлення і розвитку музично-педагогічної освіти в Україні у різні історичні періоди стало наукове дослідження *О. Олексюк*. Авторкою було запропоновано історіографічну періодизацію загальної та професійної музичної освіти, починаючи з IX століття і закінчуючи розвитком сучасної музично-педагогічної думки, пріоритетом якої стають нові концепції та ідеї, відбувається становлення системи музичної освіти вчителів. У навчальному посібнику «Музична педагогіка» [5], автором обґрунтовано методичні основи музичної педагогіки, історичні етапи її розвитку, а також основні положення теорії і методики музичної освіти. Слід сказати, що він став першим навчальним посібником, у якому був запроваджений кредитно-модульний підхід до викладу навчального матеріалу.

Підготовка вчителів музики згідно з культурологічними засадами відбувалася в процесі створення нової концепції художнього-естетичної підготовки майбутніх учителів музики, автором якої була *О.Щолокова* [12]. Дефініцію «художньо-естетична освіта» автор розглядає як процес, заснований на педагогічно адаптованій системі художньо-естетичних знань, поглядів, переконань, досвіді творчої діяльності в галузі мистецтва та емоційно-моральному

відношенні до мистецтва, що сприяє формуванню художньої культури особистості. На думку вченої, важливою особливістю професійної підготовки майбутніх педагогів-музикантів, є її спрямованість на педагогічну інтерпретацію художніх явищ і творів мистецтва. При цьому розрізнений опис історико-художнього розвитку в різних галузях мистецтва систематизується за певними методологічними принципами: історизму; опори на творчий метод митців; урахування аксіологічної функції мистецтва; єдності особистісного, діяльнісного і діалогового підходів у розкритті педагогічних аспектів художньої культури. Вчена наголошує на тому, що ефективність художньо-естетичної підготовки студентів значною мірою залежить від ступеня використання комплексу мистецтв, який об'єднує різні художні явища і формує цілісне уявлення про художню культуру [12].

У контексті культуротворчих процесів України розглянула мистецьку освіту *О. Рудницька*. Дослідницею було вивчено та проаналізовано педагогічно-просвітницьку діяльність видатних діячів музичного мистецтва В.Барвінського, І.Воробкевича, Ф.Колесси, М.Леонтовича, М.Лисенка, С.Людкевича, Д.Січинського, Я.Степового, К.Г. Стеценка. Це дало змогу зробити висновок, що головні принципи музично-педагогічної освіти залишаються актуальними й сьогодні: орієнтація впливу музики на духовний розвиток особистості, її моральні якості; формування засобами музики світоглядної позиції вчителя широкого гуманітарного профілю; використання у педагогічній практиці різновидів музичного мистецтва; вивчення національних скарбів на тлі досягнень світової художньої культури; взаємозв'язок музики з іншими мистецькими явищами.

У навчальному посібнику «Педагогіка: загальна та мистецька» науковцем обґрунтовано концептуальні засади мистецької освіти, уперше виявлено її особливості в контексті загальної педагогіки; розглянуто сучасні досягнення теорії та практики викладання дисциплін художньо-естетичного циклу; висвітлено методологічні засади організації навчально-виховного процесу, культурологічні та психолого-педагогічні концепції розвитку особистості; окреслено пріоритетні напрями удосконалення мистецької освіти тощо [8].

У вітчизняній музично-освітній системі на межі двох тисячоліть з'явилися навчально-методичні посібники і підручники, в яких узагальнено багаторічний досвід зарубіжних й вітчизняних науковців та педагогів-практиків у галузі загальної музичної освіти. Так, власну періодизацію становлення музично-педагогічної освіти було запропоновано *Г.Ніколаї*. Дослідницею встановлено, що із виникненням музично-педагогічних факультетів, розпочався етап музично-педагогічний, на якому остаточно були визначені мета, завдання, зміст і форми організації музично-педагогічної освіти. Ґрунтовною працею автора стала монографія «Музично-педагогічна освіта в Польщі: історія та сучасність», у якій здійснено ретроспективний аналіз генезису музично-педагогічної освіти в Польщі з урахуванням передумов виникнення, спільних часово-просторових координат та сталих зв'язків з системою підготовки вчителів музики в Україні. Висвітлено провідні тенденції розвитку музично-педагогічної освіти у ХХІ столітті й окреслено можливості використання польського досвіду реформування підготовки учителів музичного мистецтва [3].

Вагомим науковим дослідженням, яке розкриває питання розвитку музично-педагогічної освіти стала монографія *В.Черкасова* «Становлення і розвиток музично-педагогічної освіти в Україні (1962-1991)». Вона ґрунтується на вивченні та узагальненні широкої джерельної бази для визначення та розгляду хронологічної послідовності етапів становлення та розвитку музично-педагогічної освіти різних регіонів України [11]. У дослідженні встановлено, що на стан розвитку музично-педагогічної освіти в Україні мали вплив такі чинники: відкриття перших музично-педагогічних факультетів, що позитивно позначилося на підготовку учителів музичного мистецтва; створення опорних кафедр; проведення методологічних семінарів та курсів підвищення кваліфікації учителів; підготовка педагогічних кадрів через цільову аспірантуру; впровадження та адаптація програми «Музика», автором якої був Д. Кабалецький; створення нових концепцій музично-естетичного та художнього виховання, авторами яких стали В.Дряпіка, Л.Масол, О.Олексюк, В.Орлов, О.Рудницька, О.Щолокова;

діяльність провідних науковців фахових кафедр у галузі музичної педагогіки, музикознавства, мистецтвознавства та методики музичного виховання; поява перших підручники з методики музичного виховання та музичної педагогіки, написані українською мовою (Е.Печерська, І.Гадалова, О.Ростовський, О.Олексюк, Г.Падалка, О.Щолокова), і створених на основі концепції національного виховання.

За останній час в Україні захищено ряд дисертаційних досліджень, що розкривають теоретико-методологічний та історичний аспект музично-педагогічної освіти, а також питання спеціальної музично-педагогічної підготовки. Так, цілісний процес розвитку музично-педагогічної освіти в Україні на початку ХХ століття (1905 -1925 рр.) досліджувала *О. Овчарук*. Цей процес було розглянуто автором крізь призму педагогічної, музично-освітньої та просвітницької діяльності українських педагогів, культурних діячів і музикантів (М. Лисенка, М. Леонтовича, О. Кошиця, П. Демуцького, К. Стеценка та ін.), які зіграли визначну роль у процесі формування музично-педагогічної думки та українізації музично-педагогічної освіти [4]. Ці педагоги-музиканти розв'язували питання щодо створення національного музично-педагогічного репертуару, сприяли піднесенню ролі народної пісні в національному вихованні та духовному розвитку учнівської молоді.

Питання теорії й практики музичної підготовки майбутніх педагогічних кадрів в Україні в період 1945-1985-х років висвітлюються у дисертаційному дослідженні *Ю.Бекетової* [1]. У ньому простежено становлення та розвиток системи музично-педагогічної підготовки учнів педагогічних училищ і представлено його у вигляді ретроспективного аналізу музично-педагогічної теорії і практики. На основі визначення сутності педагогічної підготовки фахівців, вивчення еволюційного шляху її розвитку встановлено, що на різних етапах історичного розвитку держави теорія і практика музично-педагогічної підготовки мала суттєві відмінності в меті, завданнях та змісті її організації. Окрім цього дослідницею було проаналізовано доробки з питань музичної освіти тогочасними педагогами-музикантами *О.Апраксіної, Н.Ветлугіної, Д.Кабалевського, В.Шацької* та ін.

Вивченню розвитку музично-педагогічної освіти, присвячено наукове дослідження *Г.Святненко*. З історіографічного погляду автор досліджує становлення і розвиток мистецької вищої школи, коли створювалася її нова концепція, а також відкривалися нові навчальні заклади. У дисертаційному дослідженні автор висловлює власне бачення удосконалення системи мистецької освіти в Україні, пропонує рекомендації щодо реформування системи музичної освіти і навчально-виховного процесу. На думку дослідниці, мистецька освіта може бути ефективною у тому разі, якщо навчальні заклади укомплектуються фахівцями високої кваліфікації, а навчальні плани та програми відповідатимуть сучасним вимогам підготовки фахівців [9].

Грунтовним дослідженням у галузі музичної педагогіки стала монографія *Т.Танько*, у якій обґрунтовано систему музично-педагогічної освіти (початок 20-х – кінець 80-х років ХХ століття). Для характеристики освітніх процесів автором було застосовано поняття «музично-педагогічна освіта», яке відтворює стан розвитку музично-педагогічної галузі. Досліджуючи та узагальнюючи проблеми музично-педагогічної підготовки вчителів за означений період, дослідниця акцентує увагу на нестачі музично-педагогічних кадрів, що стало серйозною перешкодою на шляху організації і розвитку загальної музично-педагогічної освіти.

Зосереджуючи увагу на підготовці музично-педагогічних кадрів, *Т.Танько* наголошує на необхідності вирішення таких завдань, як: урахування потреби школи з чітким визначенням музично-педагогічних кадрів; з'ясування структури музично-педагогічних закладів відповідно до вимог школи; розробка змісту програм та підручників, зміцнення кадрового потенціалу викладачів, які займаються підготовкою музично-педагогічних кадрів для шкіл та позашкільних установ; звернення уваги керівників навчальних установ на доцільний добір абітурієнтів у музично-навчальні заклади. З метою підвищення вимог до підготовки музично-педагогічних кадрів автором рекомендовано переглянути склад музичних працівників у закладах соціального виховання, підвищити загальнопедагогічну, музично-теоретичну і

методичну підготовку з тим, аби якомога ефективніше підготувати їх до практичної діяльності [10].

Важливим доробком для нашого дослідження вважаємо дисертаційну роботу А. Ковтун [2], у якій простежено розвиток проблеми музичної освіти у педагогічних вузах України другої половини ХХ ст. та представлено його у вигляді ретроспективного аналізу теоретичних питань та досвіду. Дослідницею було висвітлено передумови музичної підготовки педагогічних кадрів в Україні другої половини ХХ ст; визначено етапи музичної освіти (50-60-ті рр. – емпіричний пошук вітчизняної концепції музичної освіти майбутніх педагогічних кадрів; 70-80-ті рр. – етап утвердження вітчизняної концепції музичної освіти майбутніх учителів; 90-ті рр. – прогресивний розвиток вітчизняної концепції музичної освіти педагогічних кадрів на засадах національного відродження України); актуалізовано перспективи впровадження прогресивних здобутків з досліджуваної проблеми в умовах реформування сучасної вищої школи України через орієнтацію музичної освіти студентів на національні художньо-культурні традиції, посилення уваги до культурно-виховного потенціалу музичного мистецтва, інтеграцію музичного мистецтва в дисципліни гуманітарної та професійної підготовки, збагачення змісту підготовки майбутніх учителів цікавими здобутками, інноваційними технологіями музичної освіти, удосконалення форм і методів музичної освіти педагогічних кадрів.

Отже, у наукових доробках педагогів і науковців, присвячених розвитку і становленню музично-педагогічної освіти, а також проблемам професійної підготовці майбутніх фахівців, узагальнено та обґрунтовано багаторічний досвід роботи в галузі музичної освіти, порушено чимало педагогічних питань, які не втратили своєї актуальності і сьогодні. Аналіз цих досліджень дозволяє глибше усвідомити витoki музично-педагогічної галузі й дослідити якісні зміни, які відбувалися у різні історичні періоди України.

Література

1. Бекетова Ю. В. Теорія і практика музично-педагогічної підготовки учнів педагогічних училищ України (1945-1985 рр.) автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. ХНПУ ім. Г. Сковороди. 2005. – 22 с.
2. Ковтун А.В. Розвиток музичної освіти майбутніх педагогічних кадрів в Україні (друга половина ХХ століття) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01– ХНПУ ім.Г.Сковороди. – Х., 2015. – 20 с.
3. Ніколаї Г.Ю. Музично-педагогічна освіта в Польщі: історія та сучасність: Монографія. – СумДПУ ім.А.С.Макаренка, Суми, 2007. – 396 с.
4. Овчарук О.В. Розвиток музично-педагогічної думки в Україні на початку ХХ століття (1905-1925): Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 – теорія та методика навчання музики і музичного виховання. – Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова.–К., 2001.–18 с.
5. Олексюк О.М. Музична педагогіка: Навчальний посібник. К.: КНУКіМ, 2006. – 188 с.
6. Падалка Г.М. Музична педагогіка: курс лекцій з актуальних проблем викладання музичних дисциплін в системі педагогічної освіти. Херсон: ХДП, 1995. – 105 с.
7. Ростовський О.Я. Теорія і методика музичної освіти: Навч.-метод. посібник. Тернопіль: Навч. книга – Богдан, 2011. – 640 с.
8. Рудницька О.П. Музика і культура особистості: проблеми сучасної педагогічної освіти: Навч.посіб. – К.: ІЗМН, 1998. – 248 с.
9. Святненко Г.В. Становлення і розвиток вузів культури і мистецтва в Україні в радянський період: Автореф. дис. ... канд. іст. наук: 17.00.01. – Київ. держ.ін-т культури. – К., 1996. – 22 с.
10. Танько Т.П. Музично-педагогічна освіта в Україні. – Х.: Основа, 1998. – 192 с.
11. Черкасов В.Ф. Розвиток музично-педагогічної освіти в Україні (друга половина ХХ – початок ХХІ століття) : автореф. дис. ... док. пед. наук: 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. Академія вищих наук України. – К., 2009. – 37 с.
12. Щолокова О.П. Система професійної підготовки студентів педагогічних вузів до художньо-естетичної освіти школярів: Автореф. дис. д-ра пед. наук 13.00.04. / Київський ун-т ім. Т.Шевченка. — К., 1996. – 43 с.

Про автора:

Остапенко Наталія Ігорівна, концертмейстер, Комунальний вищий навчальний заклад "Ніжинський коледж культури і мистецтв імені Марії Заньковецької" Чернігівської обласної ради (Ніжин, Україна); **ORCID: 0000-0003-2495-4792**, ostapenko.forte@gmail.com

Ostapenko N. I.

Scientific and systematic analysis of methodological support achievements in music teachers training

The relevance of the study. Improve of professional music teachers` training is one of the most urgent tasks of modern musical education. The question of methodological support is still insufficiently developed today. Particularly acute is the problem in updating the teaching and methodological base to ensure the effective training process of music teachers` professional training.

The purpose of the article is seen in the analysis of the achievements of the problems of music-teaching education; in their influence on the methodical provision of professional training of music teachers`.

Discussion. Understanding the current problems of music teachers` training education is impossible without resorting to the history of arts pedagogy. That defines value orientations, arming with historical consciousness. It plays a decisive role in educational practice in Ukraine. For the construction of effective mechanisms in the musical-pedagogical branch, one should not only analyze the experience of foreign and domestic pedagogical systems, but deliberately explore, synthesize and rely on the scientific achievements of previous generations of teachers.

Findings/Originality. The paper analyzes the achievements of Ukrainian scientists and educators in the field of methodical provision of music teachers` training. Their influence on the development of the musical-pedagogy theory and methodology are revealed. The directions of scientific and methodological studies of forming of creative personality of musical teachers are covered. New conceptual approaches to professional musical and pedagogy training of future specialists are shown.

The article makes review of Ukrainian scientists` publications dedicated for development of country-wide musical and pedagogic education; is analyzed some works for problems of history of the development of musical-pedagogy departments and music educational institutions. It makes to analyze of academic thesis researches are devoting for music teachers` training covering certain historical periods of the development of the musical and pedagogy industry in different regions of Ukraine. The analytical systematizing approach of research achievements and scientific legacy of Ukrainian authors` of great importance for development of theory, methodology of country-wide pedagogical education but also are influenced for the practice training of music teachers.

Keywords: musical-pedagogy education; scientific and pedagogical research; professional music teachers` training.

References

1. Beketova Yu. V. *Teoriia i praktyka muzychno-pedahohichnoi pidhotovky uchniv pedahohichnykh uchyllyshch Ukrainy (1945-1985 rr.) / avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.01* [Theory and practice of musical and pedagogy training of pupils in pedagogical schools of Ukraine (1945-1985). Abstract thesis Ph.D. (Pedagogical Sci.)]. Kharkiv, 2005. 22 p. (in Ukrainian)
2. Kovtun A.V. *Rozvytok muzychnoi osvity maibutnikh pedahohichnykh kadriv v Ukraini (druha polovyna XX stolittia) : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.01* [Development of musical education of upcoming teaching staff in Ukraine (XX century, second half). Abstract thesis Ph.D. (Pedagogical Sci.)]. Kharkiv, 2015. 20 p. (in Ukrainian)
3. Nikolai H. Iu. *Muzychno-pedahohichna osvita v Polshi: istoriia ta suchasnist: Monohrafiia* [Music and Pedagogical Education in Poland: History and Modernity: Monograph]. Sumy, 2007. 396 p. (in Ukrainian)
4. Ovcharuk O. V. *Rozvytok muzychno-pedahohichnoi dumky v Ukraini na pochatku KhKh stolittia (1905-1925): avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.02 – teoriia ta metodyka navchannia muzyky i muzychnoho vykhovannia* [The development of musical and pedagogical thought in Ukraine at the beginning of the XX-th century (1905-1925). Abstract thesis Ph.D. (Pedagogy)]. Kyiv, 2001. 18 p. (in Ukrainian)
5. Oleksiuk O. M. *Muzychna pedahohika: navchalnyi posibnyk* [Music Pedagogy: Tutorial]. Kyiv, 2006. 188 p. (in Ukrainian)
6. Padalka H. M. *Muzychna pedahohika: kurs lektsii z aktualnykh problem vykladannia muzychnykh dystsyplin v systemi pedahohichnoi osvity* [Music Pedagogy: A lectures course of actual problems of musical disciplines teaching in the pedagogical education system]. Kherson, 1995. 105 p. (in Ukrainian)

7. Rostovskyi O. Ia. *Teoriia i metodyka muzychnoi osvity: Navch.-metod. posibnyk* [Theory and methodology of musical education: educational and methodical manual]. Ternopil: Bohdan, 2011. 640 p. (in Ukrainian)

8. Rudnytska O. P. *Muzyka i kultura osobystosti: problemy suchasnoi pedahohichnoi osvity: Navch.posib.* [Music and personality culture: problems of modern pedagogical education: Educational manuals]. Kyiv, 1998. 248 p. (in Ukrainian)

9. Sviatlenko H. V. *Stanovlennia i rozvytok vuziv kultury i mystetstva v Ukraini vadianskyi period: Avtoref. dys. ...kand. ist. nauk: 17.00.01* [Formation and development of high schools of culture and art in Ukraine during the Soviet period]. Kyiv, 1996. 22 p. (in Ukrainian)

10. Tanko T. P. *Muzychno-pedahohichna osvita v Ukraini* [Musical-pedagogical education in Ukraine]. Kharkiv: Osnova, 1998. 192 p. (in Ukrainian)

11. Cherkasov V. F. *Rozvytok muzychno-pedahohichnoi osvity v Ukraini (druha polovyna KhKh – pochatok KhKhI stolittia) : avtoref. dys. ... dok. ped. nauk: 13.00.01 – zahalna pedahohika ta istoriia pedahohiky* [Development of musical and pedagogical education in Ukraine (second half of XX – beginning of XXI century) : Abstract thesis Dr.Sci. in Pedagogical]. Kyiv, 2009. 37 p. [in Ukrainian].

12. Shcholokova O. P. *Systema profesiinoi pidhotovky studentiv pedahohichnykh vuziv do khudozhno-estetychnoi osvity shkoliariv: Avtoref. dys. ...d-ra ped. nauk 13.00.04.* [The system of vocational training of students of pedagogical higher schools for art and aesthetic teaching for schoolchildren : Abstract thesis Dr. Sci. (Pedagogical)]. Kyiv, 1996. 43 p. (in Ukrainian)

About the author:

Ostapenko Nataliia Ihorivna, concertmaster at the Municipal Higher Educational Establishment “Nizhyn Maria Zankovetska College of Culture and Arts” of Chernihiv Regional Council (Nizhyn, Ukraine); **ORCID: 0000-0003-2495-4792**, ostapenko.forte@gmail.com